

Nejvíce podceňují kousnutí klíštětem senioři

Jejich proočkovanosť proti klíšťovej encefalitidě je mnohem nižší než dětí, průběh onemocnění je závažnější

Teplé a vlhké počasí přeje klíšťatům. Ta najdeme všude. Na horách, podél vodních toků, na kraji lesa, ale i v městských parcích.

A přenášejí závažná onemocnění – klíšťovou encefalitidu a lymfskou boreliózu. A i když proti klíšťové encefalitidě je

Lidé od 50 let výše tvoří třetinu celkové nakažených pacientů

profesor
Roman Prymula

možné se očkovat, nejvíce onemocnění podceňují senioři. Přitom právě ti tráví v přírodě nejvíce času. Léčbu lymfské boreliózy zase podceňují lékaři.

Loni v ČR onemocnělo klíšťovou encefalitidou 573 obyvatel, což je o 288 méně než v roce 2011. Lymfskou boreliózu loni dostali 3304 lidé, to je o 1530 méně než v roce 2011, ale tato nemoc je závažnější v tom, že proti ní není očkování, jako je tomu u klíšťové encefalitidy. Letos už touto zákeřnou nemocí onemocnělo na území ČR 244 osob, což je o 12 méně než loni ve stejném období. Údaje o klíšťové encefalitidě zatím dostupné nejsou.

Odborníci soudí, že letos může být klíšťat hodně.

Vzorem je Rakousko

„Česká republika má jednu z nejnižších proočkovanosť proti klíšťové encefalitidě, kterou klíšťata přenášejí,“ soudí profes-

SZÚ, profimedia.cz, PRÁVO-ti

or Roman Prymula, předseda České vakcinologické společnosti. Dodává, že zatím je zhruba 20%. Snížení výskytu klíšťové encefalitidy v populaci se ale dá očekávat až za situace, kdy je očkováno 40 % obyvatel.

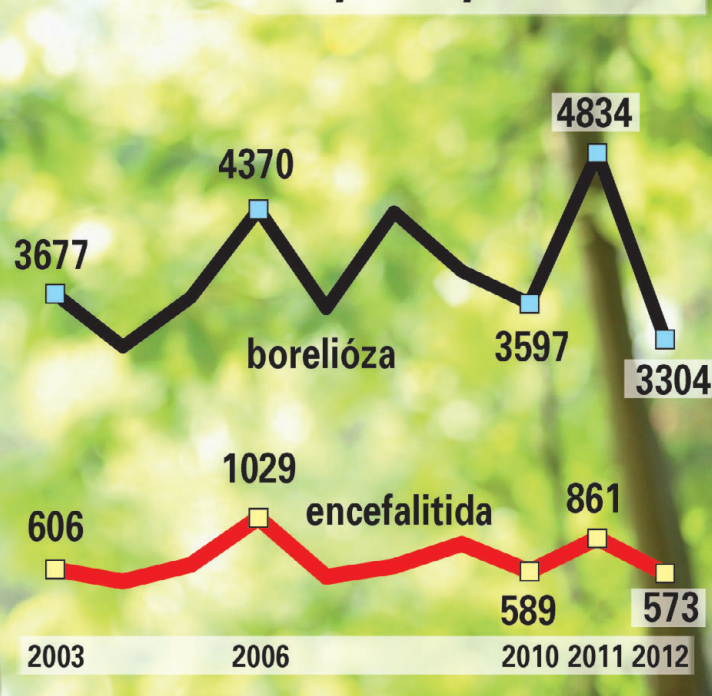
„Za vše mluví zkušenosti ze sousedního Rakouska, kde ročně počet lidí infikovaných klíšťovou encefalitidou nepřesáhne sto. V ČR jsou to stovky lidí. Přitom Rakousko je země, která je s tou-

naší srovnatelná co do počtu obyvatel, teplotního pásma i oblastí s vysokým výskytem klíšťat. Proočkovanosť proti klíšťové encefalitidě je však v Rakousku 88 procent,“ informoval Prymula.

Očkejte své děti, ale i sebe

Řada rodin tráví volný čas v přírodě. Lidé, kteří odcházejí ze zaměstnání do důchodu, mají více volného času pro své konič-

Vývoj počtu hlášených případů vybraných infekcí

ky, jako je golf, cyklistika, pěší turistika, sbírání hub. Právě tento přechod z kanceláře do přírody poukazuje na podcenění ochrany před útočícími klíšťaty, která venku čekají.

„Rodiče a prarodiče většinou nechávají očkovat pouze své děti nebo vnoučata,“ uvádí profesor Prymula. „Právě lidé od 50 let výše ale tvoří třetinu celkové nakažených pacientů. Proočkovanosť v této kategorii je však ní-

ká,“ tvrdí Prymula. Ve věku od 50 do 59 let je to 12 procent, nad 70 let dokonce jen pouhých 7 procent.

Příspěvek pojišťoven

Některé zdravotní pojišťovny přispívají na očkování. Je dobré se předem ve své pojišťovně informovat, kdy a v jaké výši příspěvek poskytnou. Většinou to bývá po třetí dávce.

Když jdeme do přírody, je třeba

ba se proti kousnutí klíšťete dobře bránit. Samozřejmě by měla být pevná obuv, ponožky a kalhoty stažené do ponožek. Klíšťe se na kůži těla dostává nejčastěji ve šterbině mezi kalhotami a obuví a pak leze směrem vzhůru do teplých a vlhkých míst.

Na kůži bychom měli používat repelenty a na oděv, zejména okraje rukávů, insekticidy. Klíšťata se vyskytují maximálně do výše 60 cm od země. Nepadají ani neskáču ze stromů, jak se často traduje. Protože jsou ale s oblibou ve vysoké trávě, není rozumné lehat si do ní bez ponožek.

Když se přísaje

Pokud už máme klíšťe přísáté, je třeba se ho co nejrychleji a správně zbavit. Je-li klíšťe nakažené, pravděpodobnost přenosu nákazy na člověka stoupá s dobou, po kterou je přísáté.

Každý má svoji metodu, jak klíšťe odstranit. Ale vždy bychom měli použít gumové rukavice a v žádném případě klíšťe nerozmačkávat nehty nebo jakkoli jinak.

Není dobré ho ani spalovat, protože může prasknout a vzniklý aerosol potřísní naši ruku a drobnou oděrkou se virus může dostat do krve.

V lékárně dostaneme i přípravky na odstranění klíšťete včetně speciální pinzety.

Stránku připravil
Václav Pergl

Způsob napadení

- Hladové klíšťe cihá ve vegetaci. Nejvíce ve výšce 30 až 60 centimetrů.
- Bezprostředním podnětem přísátí je mechanický kontakt.
- Klíšťe může hledat místo uchycení na těle i několik hodin.
- Nejkritičtější místa jsou podpaží, podkolenní jamka, břicho, genitální oblast, třísla, u dětí i hlava.

Při spalování pozor na aerosol

- Klíšťe při vytahování nevytáčíme, ale vytahujeme pinzetou pohybem nahoru. Uchycení klíšťete musí být přitom co nejbližší hlavice (co nejbližší ke kůži napadeného jedince nebo zvířete). Po vytažení klíšťete místo opět vydezinfikujeme.
- Virus je obsažen ve slinných žlázách klíšťete a hned po přísátí se dostává do těla člověka.
- Klíšťete bychom se neměli dotýkat. Na jeho povrchu jsou totiž borelie a těmi se můžeme nakazit.
- Vyndané klíšťe je nejlepší spláchnout v umyvadle nebo do záchodu, v žádném případě ho nespalovat. Může totiž prasknout, vznikne aerosol a ten se může dostat do oděrek, které máme na kůži. Tím bychom se mohli nakazit. Pokud se přesto rozhodneme klíšťe spálit, je dobré zabalit ho do papíru, zapálit a poodejít, aby nás vzniklý aerosol nenakazil.

Co klíšťata přenášejí

Klíšťová encefalitida

- V první fázi onemocnění se objevují horečky, bolesti hlavy, malátnost, nevolnost, bolesti v kloubech. Trvají až patnáct dní.
- Druhá fáze onemocnění se uvede nástupem krutých bolestí hlavy, které jsou provázeny horečkami. Nemocný je světloplachý, přidává se nevolnost a zvracení. Příznakem poškození nervového systému je ztuhnutí svalů na šíji, svalový třes, nervové obrny, závratě, poruchy spánku, poruchy paměti a dezorientace. Tento akutní stav trvá 2 až 3 týdny. Poté obvykle dojde k postupnému zlepšování stavu. Asi u jedné čtvrtiny nemocných dochází ke vzniku trvalých následků. Patří k nim například obrny horních končetin, chronické bolesti hlavy, poruchy koncentrace. K úmrtí dochází pouze ve výjimečných případech. Ochranou je očkování.

Lymfská borelióza

- Časné stadium je pomalu se šířící červená skvrna zvaná erythema migrans, objevující se v místě, kde se klíšťe přísává. Většinou se postupně zvětšuje, uprostřed bledne, až vznikne jakýsi prstenec. Dalšími příznaky onemocnění bývají horečka, třesavka, bolesti ve svalech a celková únava. Někdy příznaky připomínají onemocnění chřipkou, a proto jim nevěnujeme tolik pozornosti.
- Pozdní stadium lymfské boreliózy postihuje klouby, kůži a nervový systém. Proti onemocnění dosud neexistuje účinná vakcína. První pokusy však už učiněny byly. Nemoc se léčí antibiotiky.

Zvětší se až třístokrát

- Lidé se nakazí při návštěvě přírodních ohnisek, velmi často při sběru hub či jiných rekreačních aktivitách.
- Klíšťata jsou cizopasnici, kteří ke svému životu potřebují krev. Všechna jejich vývojová stadia – larvy, nymfy a dospělci – se vyskytují v přírodě od března do listopadu. Larev je nejvíce. Z 2000 vajíček se vyvine sto larev, z nichž část přežije a vznikne deset nymf. Z toho se vytvoří pět dospělých klíšťat. Všechna stadia klíšťete jsou však nebezpečná, protože i larvy a nymfy se mohou přísát a nakazit hostitele virem klíšťové encefalitidy.
- Larvy, pozorovatelné pouhým okem, vypadají jako zrnka prachu, nymfy jsou o něco větší – velikosti makového zrna nebo špičky špendlíku. Dospělá klíšťata mají osm nohou a dosahují velikosti malých pavouků. Jednotliví dospělí jedinci se mezi sebou mohou líst barvou od červené po tmavě hnědou až černou.
- V ČR je asi sedmkrát druhů klíšťat.
- Samička klíšťete je schopna sát na těle až dva týdny. Během této doby se může zvětšit až 300krát.
- Okamžik přísátí klíšťete hostitel zpravidla necítí. Do rány klíšťe vylučuje směs látek, které tiší bolest a brání srážení krve. Teprve později rána svědí. To už je však klíšťe přísáté a virus klíšťové encefalitidy se dostal se slinami do organismu.
- Zdrojem nákazy pro člověka mohou být i ovce, kozy a krávy, které se nakazí, když se pasou na okrajích lesů. K onemocnění může dojít po požití nepasterizovaného mléka.

Lymfská borelióza – zamlčovaná epidemie

Pavel Marvan

Infikovaných klíšťat neustále přibývá, a tak se o borelióze dá mluvit jako o epidemii. Podle údajů německých zdravotních pojišťoven trpí téměř milión obyvatel SRN chronickou boreliózou. A přibližně stejný počet lidí se tam každoročně nově nakazí. České statistiky bohužel uvádějí jen nahlášené případy, což zdaleka nepostihuje realitu.

Ale protože podmínky pro šíření boreliózy ve střední Evropě jsou totožné, stačí čísla vydělit osmi a dostaneme přibližný počet postižených v ČR. Borelióza dosahuje již pandemických rozměrů, přesto je podceňovaná a zlehčovaná nemocí. Je také nejčastěji chybně diagnostikovaná nemocí. Bývá zaměňována za revma, artritidu, neurózu, roztroušenou sklerózu...

Nerozpoznaná a neléčená borelióza může postiženému připravit celoživotní útrapy. Diagnostika je totiž obtížná a používá se při ní sérologické testy, jejichž spolehlivost je méně než 50 procent. Čili každý druhý pacient s boreliózou je mylně pro-

hlášen za zdravého. Borelióza je nejspíš také jedinou nemocí na světě, kdy léčba bývá ukončena nehlédě na stále přetrvávající příznaky a stále vykazované protilátky proti boreliím.

Pacient je zkrátka léčen podle „tabulek“, a ne podle průběhu nemoci. V souladu s „tabulkami“ je po 10 dnech léčby prohlášen za zdravého, byť by se cítil sebehůř. Případně přetrvávající problémy bývají označeny za psychické.

Je potřeba říci, že zmiňované „tabulky“ vznikly v USA, v Americké společnosti pro infekční nemoci (IDSA). A zároveň je potřeba dodat, že vedoucím představitelům této společnosti byly prokázány úzké vazby na farmaceutické firmy a zdravotní pojišťovny. Směrnice jsou zkrátka zpracovány tak, aby farmaceutické firmy co nejvíce vydělávaly a zdravotní pojišťovny co nejvíce šetřily. Generální prokurátor státu Connecticut Richard Blumenthal označil svého času představitel IDSA za zkorumpované.

Směrnice IDSA nesmyslně převzaly i jiné země, včetně evropských, a tak se tato kontroverzní léčba boreliózy stává celosvětovým problémem. Nehledě na to, že systém zdravotního pojištění v USA je zcela odlišný od systémů evropských, včetně českého. A tak tam, kde americké pojišťovny šetří, tam české zdravotní pojišťovny vynakládají zbytečně obrovské finanční prostředky.

Místo toho, aby pacient dostal dvě krabičky levných antibiotik navíc a byl léčen o 14 dní déle,

zůstává nedolčen a má zdravotní problémy. V důsledku toho absolvuje spoustu nákladných vyšetření na specializovaných odděleních, od neurologie, přes revmatologii až po psychiatrii. Často bez výsledku.

Nemocný chronickou boreliózou trpí nejen fyzicky, ale zejména psychicky. Okolím většinou považuje za hypochondra, lékaři zkoumají duševní stav. Neléčená borelióza může skončit úmrtím pacienta, nicméně mnohdy je příčinou úmrtí pacienta s boreliózou sebevraždy. Občanské sdružení Borelióza CZ zaznamenalo několik případů pokusu o sebevraždu z řad těchto pacientů, z toho bohužel i jeden úspěšný.

Postižení musí překonat silné bolesti a výrazné omezení tělesných funkcí, které mohou také vést k těžkému postižení, psychickou zátěž a z toho plynoucí problémy v rodinném životě, častou pracovní neschopnost s následky, jako je ztráta zaměstnání, snížená pracovní schopnost, předčasný důchod, omezení společenského života a sociální problémy.

Česká Společnost infekčního lékařství vydala doporučení vycházející z kritizované americké směrnice. To je vědecky naprosto nepřijatelné, už jenom z toho důvodu, že v USA se vyskytuje pouze jeden druh patogenní borelie, zatímco na našem území minimálně tři. A každá z těchto tří druhů borelií má jiné projevy, jedna napadá spíše kůži, druhá klouby, třetí zase nervovou tkáň. A každá také reaguje na jiná antibiotika.

Z vedení Společnosti infekčního lékařství dokonce zaznívají hlasy, že boreliózu není třeba léčit antibiotiky, že jimi musíme šetřit, protože je „vyčerpáme“ na málo nebezpečné nemoci a pak nebude čím léčit nemoci životu nebezpečné.

Tento zvrácený názor tak nemocným boreliózou dává najevo, že budou zcela programově ponechání svému osudu v zájmu „vyššího cíle“, založeného na naprosto pofidérním argumentu. Je totiž všeobecně známo, že na rezistenci bakterií má zásadní podíl veterinární medicína, kdy se hospodářským zvířatům podávají antibiotika ne proto, aby je vylé-

čila z nějaké nemoci, ale proto, aby jim umožnila přežít, než budou poražena a jejich maso zpracováno pro lidskou potravu.

Situace pacientů s chronickou boreliózou na celém světě je neutešená, v důsledku nedokonalé diagnostiky a nesprávné léčby je jich každým rokem více a více. To s sebou přináší stále více utrpení, ale i ekonomických ztrát. Borelióza není už jen problémem zdravotnickým, nýbrž i politickým. Po celém světě proto vznikají pacientská sdružení, která bojují za změnu přístupu k léčbě boreliózy.

Abyste vyburcovaly kompetentní instituce k nápravě tohoto stavu, zorganizovaly pacientské organizace na celém světě protestní akce ve dnech 10. a 11. května. Demonstrovalo se v USA, Kanadě, Německu, Británii, Francii, Švédsku a v dalších zemích. V Praze se protestující, zejména z řad našeho občanského sdružení, vyjádřili k problematice v pátek 10. května na Palackého náměstí a zaslali petici ministru zdravotnictví.

(Autor je čestným předsedou sdružení Borelióza CZ)